

בס"ד. פורים, ה'תשכ"ז

הנחה בלתי מוגה

וקבל היהודים את אשר החלו לעשות¹, ומבאר רבינו נשיאנו כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמר², דעתה בזמן הגלות (בימי אחשורוש) הם קבלו מה שהחלו כבר בזמן דמתן תורה, וכאמרם ז"ל³ ע"פ קיימו וקבלו היהודים, דקיימו עתה מה שקבלו כבר בזמן דמ"ת (כי בנוגע למ"ת נאמר מכאן מודעא רבה לאורייתא, והקיום על זה הי' בימי אחשורוש). ומדייק בזה, דלכאורה הוא דבר נפלא (תמיהה גדולה), דבמ"ת היו ישראל בתכלית העילוי כו', והיינו, שהיו ברום המעלה, הן בגשמיות, שזה עתה יצאו ממצרים ביד רמה⁴, וברכוש גדול⁵, ועד שגדולה היתה ביזת הים מביזת מצרים⁶, וכן ברוחניות, דכתיב⁷ ויחן שם ישראל נגד ההר, ויחן לשון יחיד, כי, ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמת⁸, ולכן הי' אצלם רק לב אחד לאביהם שבשמים⁹, ואעפ"כ, הי' הענין דמ"ת רק התחלה, החלו לעשות. ואילו הגמר והקיום הי' בזמן הגלות דוקא, שענין הגלות בכלל הוא באופן שאותותינו לא ראינו גו' (ולא אתנו יודע עד מה)¹⁰, והיינו, שענין האותיות (אותותינו), מלשון אתא בוקר¹¹, שמביא וממשיך אור והארת הבוקר, הוא באופן שלא ראינו, היפך הגילוי, ובפרט הגלות בזמן ההוא, שגזרו להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים גו' מנער ועד זקן טף ונשים¹², שזוהי גזירה שלא היתה כמוה, שלכן היו בני' במעמד ומצב שהעיר שושן נבוכה¹³ (ככל פרטי הדבר), ואעפ"כ, הנה דוקא אז קיימו מה שקיבלו כבר במ"ת, שאז הי' רק באופן דהחלו.

(1) אסתר ט, כג.	(8) יתרו יט, ב (ובפרש"י).
(2) ד"ה זה תרפ"ז — נדפס ב"התמים" חוברת ז לו, ב [שלו, ב], ובקונטרס פט (סה"מ תשי"א ע' 180 ואילך), ואח"כ בסה"מ תרפ"ז ע' קי ואילך. וראה גם מכתב כ"ה אד"ר שנה זו (אג"ק חכ"ד ע' דש ואילך).	(9) שבת קמו, רע"א.
(3) שבת פח, א.	(10) ע"פ ברכות נו, א. וראה תנחומא יתרו יג. יל"ש יתרו רמז רפג.
(4) אסתר שם, כז.	(11) תהלים עד, ט.
(5) בשלח יד, ח.	(12) לשון הכתוב — ישעי' כא, יב. וראה תו"א מקץ מב, ב. לקו"ת במדבר יא, ג. ובכ"מ.
(6) לך לך טו, יד.	(13) אסתר ג, יג.
(7) מכילתא בא יב, לו. רש"י בשלח טו, כב.	(14) שם, טו ובפרש"י.

ומסיים בהמאמר¹⁵, שיש ענין בזמן הגלות שהוא נעלה יותר מכמו שהי' בזמן הבית, דאף שכללות החילוק ביניהם הוא, שבזמן הגלות גלה כבוד ישראל¹⁶, שהרי בזמן הבית היו העשרה נסים שנעשו לאבותינו בביהמ"ק¹⁷, וכאשר בני"י עלו לביהמ"ק בשלש רגלים הי' הענין דיראה כל זכורך את פני הוי' אלקיך¹⁸, וכמבואר בלקו"ת¹⁹ שמכל רגל הי' נמשך גילוי זה עד הרגל הבא אחריו, משא"כ בזמן הגלות שהוא כמו גלות מצרים (כדאיתא במדרש²⁰ שכל הגלויות נקראו ע"ש מצרים), שעז"נ ויעבידו מצרים את בני ישראל גו' בעבודה קשה וגו'²¹, עד שלא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה²², מ"מ, דוקא בזמן הגלות ישנה מעלת העבודה דמסירת נפש, ולכן בזמן הגלות דוקא קיימו מה שקבלו כבר, מה שהחלו במ"ת.

אמנם הא גופא צריך להבין, הרי כללות ענין המס"נ הוא בבחי' הרצון, אבל ישנו ענין העונג שהו"ע פנימי שלפנים מן הרצון, ויתירה מזה, שענין המס"נ הוא היפך העונג, ובפרט ענין המס"נ כפי שהי' אז, כנ"ל שאותותינו לא ראינו, ובנ"י עמדו בתנועה של כיוון (מיט אַ פֿאַרקוועטשטקייט), שזהו היפך העונג שענינו הוא התפשטות, כמ"ש²³ שמועה טובה תדשן עצם, וזהו גם כללות החילוק שבין זמן הבית, בחי' פנים, כמ"ש²⁴ יראה גו' את פני הוי' אלקיך, לזמן הגלות, בחי' אחור²⁵, כמ"ש²⁶ לכתך אחרי, שזהו ע"ד החילוק שבין תענוג לרצון²⁷. וא"כ, מהו גודל העילוי בזמן הגלות שאז העבודה היא באופן של מס"נ דוקא.

(ב) **ויש** להקדים תחילה ביאור הענין דפנים ואחור בעבודת האדם, ומזה יובן גם הענין דפנים ואחור כפי שהוא בספירות, כידוע שיש ספירות שהם בבחי' פנים ויש ספירות שהם בבחי' אחור²⁸. והענין בזה, דהנה כתיב²⁹ כי פנו אלי עורף ולא פנים, והיינו, שלא נוגע כ"כ

15) פט"ו (סה"מ שם ע' קכד ואילך. וראה
גם פ"ג ע' קיב)).
16) ע"פ לשון הכתוב — שמואל-א ד,
כא"כב.
17) אבות פ"ה מ"ה
18) ראה טז, טז.
19) ברכה צח, ב.
20) ב"ר פט"ז, ד.
21) שמות א, יג"ד.
22) וארא ו, ט.
23) משלי טו, ל. וראה גיטין נו, ב.
24) תשא לד, כג.
25) ראה ד"ה ויהי אומן את הדסה דפורים
עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' שח). ובכ"מ.
26) ירמי' ב, ב. וראה תו"א דרושים לפ'
זכור פד, ד.
27) ראה לקו"ת במדבר יח, ב.
28) ראה גם תו"א שם. סה"מ עטר"ת ע'
תקנה.
29) ירמי' ב, כז. וראה לקו"ת דרושי
יוהכ"פ סח, א.

ריחוק המקום, אלא יכול להיות גם שנמצאים בקירוב מקום, ובאופן שפנו אלי, ואעפ"כ, הרי זה באופן של עורף, שהוא היפך הפנים. ועד"ז הוא גם החילוק בין זה לכה, כמארז"ל (בספרי³⁰) כל הנביאים נתנבאו בכה, נוסף עליהם משה שנתנבא בזה, והו"ע אספקלריא המאירה ואספקלריא שאינה מאירה³¹, וענינו בעבודה, שכאשר מאיר בחי' הפנים, אזי הגילוי הוא באופן דזה, שמראה באצבע ואומר זה א-לי³², אבל יש אופן שאין רואים מהות הדבר ועצמותו, וצריך לחפש ראיות כו' (כמבואר בתו"א³³ המשל על זה), ולכן נקרא רק בשם כה (ולא זה), כמו כ"ף הדמיון, היינו, שאין זה אצלו בוודאות, כיון שרואה רק דמות הדבר. וענינו בספירות, דהנה³⁴ ידוע שספירת המלכות נקראת בשם כה, וזהו שכל הנביאים נתנבאו בכה, כידוע ששרש ענין הנבואה הוא מבחי' המלכות (דאצילות) כפי שמתלבשת בבחי' נצח והוד דבריאה (ולמטה מזה)³⁵, משא"כ משה שנתנבא בזה, שנבואתו היתה מבחי' ז"א.

אמנם בתקו"ז³⁶ איתא שגם ספירת הבינה נקראת בשם כה, וברע"מ³⁷ איתא שהאות כ' דכה הוא בחי' כתר. ואף שמבואר במק"א³⁸ שבינה נקראת בשם כה בערך החכמה שלמעלה הימנה, וכן בנוגע לכתר, שחיצוניות הכתר נקרא בשם כה בערך לפנימיות הכתר (והרי החילוק בין חיצוניות הכתר, שנקרא כה, לפנימיות הכתר, שנקרא זה, הוא ע"ד החילוק בין רצון לתענוג), מ"מ, סוכ"ס נקראת בינה (וכן כתר) בשם כה, ואילו ז"א נקרא בשם זה, שבחי' זה הוא למעלה מבחי' כה, אף שדבר ודאי הוא שבינה היא למעלה מז"א.

ג) **ויובן** בהקדם הביאור שבחי' ז"א נקרא בשם זה, שמורה על ענין הגילוי (כנ"ל), לפי שמכל עשר הספירות הנה עיקר הגילוי

36) בהמשך תער"ב שם ר"פ שמת: והיינו כתב בשם הת"ז דע"ג ע"א (והוא בהקדמת הת"ז)*.

37) זח"ג רנח, ב.

38) ראה אוה"ת מטות ע' א'רפג. סה"מ תרנ"ז ע' ט.

30) מטות ל, ב. הובא בפרש"י עה"פ.
31) תו"א מקץ לג, א. מג"א (בהוספות) קיח, ד ואילך.

32) בשלח טו, ב.

33) מקץ שם.

34) בהבא לקמן — ראה המשך תער"ב חי"ב פשמ"ח ואילך.

35) ראה מקדש מלך לזח"ב כג, ב (הובא

*) בדפוסים שלפנינו הוא בהקדמת הת"ז (יד, א). אבל בדפוס מנטובה, ש"ח הוא בתיקון כח — ענ, א.

שער היחודים פ"א (הובא בלקו"ת דרושים לר"ה נז, ג).

הוא ע"י הז"א דוקא³⁹. וכידוע שז"א הוא סוף עולמות הא"ס⁴⁰, ופירושו הדבר, שכל הענינים שבעולמות הא"ס נמצאים בז"א ומתגלים על ידו, לפי שענינו הוא בחי' זה, ענין הגילוי.

והענין בזה, דהנה, כאשר עלה ברצונו להאציל, שזהו בחי' הכתר, הרי בודאי שאין זה שייך כלל לגילוי, ואדרבה, עז"נ⁴¹ ישת חושך סתרו, ויתירה מזה, שאפילו ההארה שלו (כפי ששייך ענין של הארה בבחי' זו⁴²) אינה בגדר גילוי, וכידוע בענין אתה קדוש ושמך קדוש⁴³, שיש חילוק בין הקדושה דשמך להקדושה דאתה, שהקדושה דשמך, עלי' נאמר⁴⁴ כי נשגב שמו לבדו, שהוא באופן של קדושה והבדלה, אבל אעפ"כ, הודו (זיוו והארתו של שמו) על ארץ ושמים, היינו, שהארת השם באה בבחי' גילוי בארץ ושמים, משא"כ הקדושה דאתה היא קדושה נעלית יותר (שלכן נאמר בה קדוש בפ"ע, ולא נאמר אתה ושמך קדוש), שגם הודו וזיוו של אתה הוא באופן של קדושה, שאינו בגדר גילוי. ובכללות הרי זה בחי' עתיק, וכידוע הדיוק מה שנקרא בשם עתיק יומין, שאפילו בחי' יומין, שהם ז' תחתונות דעתיק שמתלבשים באריך, הרי הם באופן של העתקה והבדלה. וזוהי בחי' הי"א שבקדושה. דהנה, אף שבקדושה ישנו הכלל דעשר ולא תשע עשר ולא י"א⁴⁵, מ"מ, מזה גופא ששוללים את הענין דאחד עשר, מוכח, שגם בקדושה ישנו הענין דאחד עשר, אלא שאין זה באצילות. ובכללות ה"ז בחי' עתיק⁴⁶, אבל, לא בחי' עתיק שאינו מתלבש באריך (שבו לא שייך אפילו לשלול ולא אחד עשר), אלא בחי' עתיק יומין, דהיינו ז"ת דעתיק שמתלבשים באריך, שאף שמתלבשים באריך, מ"מ, הם באופן של העתקה והבדלה, ולכן הם בבחי' י"א (שאינו מתערב עם הע"ס). וזהו גם ענין אחד עשר יום מחורב⁴⁷, כדאיתא במדרש⁴⁸ שקאי על י"א יום שהיו עם הקב"ה במעמד ומצב דמתן תורה, שעיי"ז מהפכים את הענין דאחד עשר יום מחורב כפי שקשור עם הענין די"א שבלעו"ז (כפי' הב' במדרש⁴⁹), י"א אלופי עשו⁵⁰. וזהו גם

39) ראה המשך תער"ב שם פשנ"ג ואילך.

40) ראה תר"א תרומה פא, ב.

41) תהלים יח, יב.

42) ראה המשך תער"ב שם, שהיא "הארה עצמית ולא רק הארה המתגלה מן העצם".

43) ראה לקר"ת ויקרא א, א. ובכ"מ.

44) תהלים קמח, יג.

45) ספר יצירה פ"א מ"ד.

46) ראה סה"מ עטר"ת ע' תקפו.

47) דברים א, ב.

48) שמור"ר פמ"ב, ז.

49) ושם: י"א יום היו מתחשבין היאך לעשות העגל, שנאמר אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר, שעשו מעשה שעיר. וראה גם התוועדויות תשנ"ב ח"ב ע' 173.

50) ראה וישלח לו, טו ואילך. פרי עץ

חיים שער עולם העשי' פ"ד.

שמבחי' זו נמשך להיות סליחת עוונות, שלכן, נקודת הענין דיוהכ"פ, יום סליחה ומחילה וכפרה⁵¹, שהיא עבודת הכהן גדול בקדש קדשים, הו"ע עבודת הקטורת שיש בה י"א סממנים דוקא.

ויתירה מזה, שאפילו כשנמשך בבחי' אריך אנפין, היינו, שאין זה כמו בבחי' המאציל (מצד עצמו), אלא נעשה כבר שורש לנאצלים, שזהו שנקרא (אריך) אנפין מלשון פנים, שהו"ע הפנימיות, הרי זה באופן של אריך (אריכות)⁵², בלי מדידה והגבלה, ולכן לא שייך שיהי' בבחי' גילוי, כיון שמצד הגילוי תתבטל מציאותו של המקבל. ואפילו לאחר שנמשך בבחי' חכמה ובינה, הרי זה למעלה מבחי' העולמות, כמאמר⁵³ אלפים שנה קדמה תורה לעולם, היינו, שבחי' אלפים, מלשון אאלפך חכמה אאלפך בינה⁵⁴, שהו"ע המוחין⁵⁵, הרי הם באופן של קדימה לעולם, שלא שייך עדיין מציאות העולם. וכמו שרואים למטה שהאדם יכול להיות חכם ומבין לעצמו, אע"פ שאין מציאות של זולת.

וזהו שהתחלת ענין הגילוי הוא בבחי' ז"א, שזהו שנקרא זעיר אנפין, אנפין הו"ע הפנים והפנימיות, כנ"ל (משא"כ בינה שהיא שרש המקיפים⁵⁶), וזעיר אנפין היינו שענין הפנים והפנימיות הוא באופן של מדידה והגבלה, שלכן הרי זה באופן שיכול לבוא אצל המקבל בבחי' גילוי. וזהו שבחי' ז"א הוא סוף עולמות הא"ס, כי, תכלית ענין הבריאה (עולמות) הוא כדי שידעו כחותיו ופעולותיו⁵⁷, וענין זה נעשה ע"י ז"א, שעל ידו מתגלים כל הענינים, ולכן נקרא ז"א בשם "זה".

אך עדיין אינו מובן, דלכאורה הרי זה היפך הענין שז"א הו"ע המדות, שהרי נוסף לכך שענין המדה הוא מדידה והגבלה [שענין זה אינו בסתירה לענין הגילוי, ואדרבה, כמשנת"ל שבבחי' אנפין יש מעלה בענין המדידה וההגבלה (זעיר), שמצד זה יכול להיות ענין הגילוי], ישנו גם פירוש הב' במדות שהוא מלשון מדרו בד⁵⁸, שהו"ע הלבוש, והרי ענין הלבוש הוא לכאורה ענין של העלם, היפך ענין של

55) ראה גם לקו"ת שה"ש א, סע"ד ואילך.

56) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ו ח"א ע' ת.

57) ראה עץ חיים בתחילתו.

58) צו ו, ג. וראה לקו"ת פ' ראה כד, א.

ועוד.

51) ע"פ סדר תפלת יום הכיפורים.

52) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ח ח"א ע' תקסח.

תקסח.

53) ראה מדרש תהלים צ, ד. ב"ר פ"ח, ב.

54) נחומא וישב ד. וש"ג. זח"ב מט, א.

54) ראה איוב לג, לג. שבת קד, א.

הארה וגילוי. אך הביאור בזה, שבלבושים גופא יש כמה אופנים, יש לבוש המעלים ומסתיר, ויש לבוש שענינו הוא לגלות דוקא.

והענין הוא, דהנה, כללות ענין הלבושים קאי על עשר הספירות, כמאמר⁵⁹ בעשרה לבושים ברא הקב"ה עולמו, שהם הע"ס, ובלבושים אלו יש לבוש שהוא כהדין קמצא דלבושי מיני ובי"ס⁶⁰, שלא זו בלבד שאינו מעלים ומסתיר, אלא אדרבה, על ידו מתגלה המלוכש בו, וכן הוא בבחי' ז"א (ובפרט פנימיות ז"א, כדלקמן ס"ה), וכנ"ל שכל הענינים שבעולמות הא"ס מתגלים ע"י ז"א, שאף שנקרא בשם מדות, שהו"ע הלבושים, הרי זה לבוש המיוחד עם העצם, ולכן הוא בבחי' אור וגילוי, שאף שאינו מעין העצם (כידוע ומבואר במק"א⁶¹), מ"מ, על ידו מתגלה העצם (מציאות העצם, אף שאינו מתגלה המהות). וכידוע הדוגמא לזה במדות שבנפש האדם, ממת האהבה והחסד שהם בדוגמת אור וכלי (לבוש), שענין החסד הוא בדוגמת לבוש למדת האהבה, הרי אין זה באופן שעשיית החסד מעלים ומסתיר שהוא אוהב, אלא אדרבה, שע"י עשיית החסד מתגלית אהבתו, ועוד זאת, שהתגלות האהבה ע"י עשיית החסד היא לא רק באופן כללי, אלא באופן פנימי, בכל הפרטים, שלפי אופן האהבה תהי' גם עשיית החסד באותו אופן, והיינו, שכאשר האהבה היא מוגבלת אזי תהי' גם עשיית החסד באופן מוגבל, וכאשר האהבה היא בלי הגבלה, כמו אהבת האב לבנו יחידו וכיו"ב, אזי תהי' גם עשיית החסד לבנו בלי מדידה והגבלה כלל. וכן הוא בבחי' ז"א שנקרא בשם לבוש, שהוא בדוגמת הלבוש שעל ידו מתגלה (גיט זין אַרויס) המלוכש בו, ועד שיכול להיות בו (לא רק ידיעת המציאות, בחי' כה, אלא גם) ידיעת המהות, שלכן נקרא בשם "זה".

וזהו גם מ"ש בע"ח⁶² (ומבואר בדרושי חסידות בכ"מ⁶³) שהשפעה מז"א למלכות היא ע"י נקב, ולא כמו ההשפעה ממלכות לעולמות בי"ע שהיא ע"י מסך, שהחילוק ביניהם הוא, שמסך הו"ע המסתיר ומעלים ממש, משא"כ נקב שעל ידו בא גילוי האור, אלא שבא באופן של זעיר, ויתירה מזה, שכאשר האור נמשך ע"י נקב, אזי יכולים להרחיב

62) ראה עץ חיים שער מב פי"ג. שם ספי"ד.

63) אוה"ת ענינים ע' קעט ואילך. סה"מ תרכ"ז ע' שמו ואילך. ועוד.

59) ראה רקאנטי בראשית עה"פ א, ג בשם הפסיקתא. ספר חרדים פ"ו בשם פרקי דר"א. וראה ילקוט שמעוני ישעי' רמז תקן.

60) ב"ר פכ"א, ה.
61) ראה גם המשך תער"ב ח"א פקי"ט.

את הנקב שיומשך על ידו גילוי אור יותר, וכמו בהשפעת השכל, שכאשר ההשפעה היא (לא ע"י חידה, ואפילו לא ע"י משל, אלא) ע"י אותיות השכל, הנה לאחרי ארבעין שנין קאי אדעת' דרבי⁶⁴, היינו, שהתלמיד מרחיב את הנקב שעל ידו קיבל את ההשפעה, ומקבל יותר מעומק תבונת רבו, ועד שקאי אדעת' דרבי, שעומד על מהות שכל הרב. ודוגמתו בבחי' ז"א, שנקרא זה, שהוא בחי' גילוי שלא ע"י הסתר והעלם, ומתגלה האור בבחי' גילוי המהות.

ה) **אמנם**, ספירת הבינה, אף שהיא למעלה מז"א (וכנ"ל (ס"ג) שאלפיים שנה קדמה תורה לעולם, ובינה היא שרש המקיפים), מ"מ, נקראת בשם כה (כנ"ל (ס"ב) מתקו"ז). ויובן ע"פ המשל הידוע מהבעש"ט ז"ל⁶⁵ מהבלולות⁶⁶ הנק' שווינדל טרעפ⁶⁷, שהן מדריגות הסובבים את העמוד, ובראשו של העמוד נמצאת צורה חקוקה, הנה כשהי' במדריגה התחתונה ראה את הצורה שהיא נכחו בגובה העמוד, וכשעולה במעלה הב' הוא מאחורי העמוד, ואינו רואה את הצורה עד שעולה במעלה הג', והרי בהיותו במעלה הב' הוא גבוה יותר מכמו שהי' במעלה הא', ומתקרב יותר אל הצורה, אלא שאינו רואה אותה, להיותו בבחי' אחור. ועד"ז נקראת הבינה בשם כה, בחי' אחור, אף שהיא למעלה מז"א שנקרא זה.

והענין בזה, דהנה, ענין הבינה הוא הבנה והשגה, שזהו ענין נעלה ביותר, ועד שכל ענין בריאת העולמות הוא בגין דישתמודעון ליה⁶⁸, כדי שיהי' הבנה והשגה באלקות, ומעלת האדם על הבהמה היא בענין השכל שבו, ולא בענין המדות. ואף שלא מספיק ענין ההבנה וההשגה, אלא צריך להיות נמשך במדות שבלב, וכמ"ש⁶⁹ וידעת גו' והשבות אל לבבך, הרי כדי שתהי' התגלות המדות שבלב צריך להיות וידעת, הבנה והשגה דוקא, ונמצא, שבענין המדות (והשבות אל לבבך) גופא ניכרת מעלת ההבנה והשגה דוקא. אבל אעפ"כ, הרי ענין ההבנה וההשגה הוא באופן שבא בתפיסא ע"י ששה קצוות כו', שזהו"ע של

64) ע"ז ה, ריש ע"ב.
 65) ראה אוה"ת וסה"מ שבהערה 38.
 66) ראה גם מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' ריד ואלך. אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתפד. כתר שם טוב והוספות סימן נגנד. וש"נ.
 67) ראה מלכים"א ו, ח.
 68) ראה פרש"י מלכים שם. הובא באוה"ת נ"ך שם.
 69) זח"ב מב, ב.
 70) ואתחנן ד, לט.

העלם והסתר, ובאופן שמגיעים אל הדבר ע"י השערה, הבנה והשגה והסברה כו', שכל ענינים אלו אינם תופסים במהות הדבר אלא רק במציאותו. ולכן נקראת הבינה בשם כה, בחי' אחר, שזהו היפך בחי' הפנימיות, ובפרט פנימיות ז"א, כמבואר בדרושים⁷⁰ בענין אז יבקע כשחר אורך⁷¹, יעקב אותיות יבקע⁷², שבפנימיות ז"א נמשך הפנימיות שלמעלה, ונמשך בהפנימיות דכנס"י למטה כו'. ואעפ"כ הרי הבינה היא למעלה מז"א, מצד מעלת ההבנה וההשגה, שהו"ע בגין דישתמודעון ל"י, ודוקא ע"י הבנה והשגה נעשה והשבות אל לבבך, כנ"ל. ועוד זאת, שלפעמים הנה ע"י הבנה והשגה, ובפרט ע"י השגת השלילה באופן של הרחבה, ששולל כו"כ פרטים כו', יכולים לבוא גם לידיעת המהות (כמבואר הענין בארוכה במק"א⁷³), ודוקא ע"י יכולים לבוא לבחי' החכמה שלמעלה הימנה, ועד לבחי' רא"י דחכמה, שהחכמה נקראת זה (ועאכו"כ שע"י הבינה, שנקראת כה, נעשה והשבות אל לבבך, ענין המדות, בחי' ז"א, שנקרא זה). ומכל זה מובן, שאף שהבינה נקראת כה, בחי' אחר, להיותה בחי' ידיעת המציאות בלבד, הרי היא למעלה מבחי' המהות דז"א שנקרא זה, וכמשל השווינדל טרעפ, שהמדריגה הב' שמאחורי העמוד, בחי' אחר, היא למעלה ממדריגה הא' שבה רואים את הצורה שבראש העמוד. ועד"ז גם בכתר וחכמה⁷⁴, שחכמה נקראת בשם זה (להיותה ענין עצמי, כי החכמה מאין תמצא⁷⁵, שנמצאת ממקורה לא בדרך גילוי והתפשטות אלא בבחי' עצמי), וכתר נקרא בשם כה, ומ"מ, גדלה מעלת הכתר לגבי חכמה, כי גם חיצוניות הכתר, בחי' אריך אנפין, בחי' הרצון, היא חיצוניות של מדריגה נעלית יותר, ועל ידה יכולים לבוא אח"כ למדריגה זו — בחי' פנימיות הכתר, בחי' מוחא סתימאה (כמבואר הענין בארוכה במק"א⁷⁶).

ו) **וכן** הוא גם בעבודת האדם, שזהו ההפרש בין תורה ומצוות⁷⁷. וכן גם כללות העבודה באופן דאחרי הוי' אלקיכם תלכו⁷⁸, אחרי דייקא, וכמ"ש²⁶ זכרתי לך חסד נעוריך (שכדי לבוא לזה צריך להיות)

74) לשלימות הענין — ראה ד"ה החודש דש"פ תוריע פ"ג ואילך (לקמן ע' 239 ואילך).
75) איוב כח, יב. וראה המשך תער"ב ח"ב ע' תשלב.
76) ראה גם המשך תער"ב שם ע' תשסד.
77) ראה המשך תער"ב שם ע' תשסג.
78) פ' ראה יג, ה. וראה לקו"ת פ' ראה יט, ג ואילך.

70) סידור (עם דא"ח) שער המועדים ריז, סע"ג ואילך. אוה"ת לתהלים ע' תרעח. המשך תער"ב ח"א ע' כה. ח"ג ע' א'תלה.
71) ישע"י נח, ח.
72) ראה עץ חיים שער הכללים פ"ח. פ"י.
שער לב (שער הארת המוחין) פ"א. סידור (עם דא"ח) שער הסוכות רנו, סע"ד ואילך.
73) ראה המשך תרס"ו ע' נח.

לכתך אחרי במדבר⁷⁹, שיש בזה מעלה אפילו לגבי העבודה שבבחי' פנים. וזוהי גם המעלה שבענין המס"נ לגבי ענין התענוג, אע"פ שתענוג הו"ע הפנימיות, ומס"נ שבבחי' הרצון הו"ע החיצוניות (וכפי שרואים שאף שהביטול הוא בכל מציאותו, מ"מ הרי זה נעשה ללא תענוג בדבר, ואין זה אלא באופן שמבטל מציאותו לגמרי). וזהו גם מה שמבאר בארוכה בהמאמר² מעלת העבודה שבזמן הגלות, ובפרט בדרא דעקבתא דמשיחא, בחי' שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב⁸⁰, שאז החושך הוא כפול ומכופל, הנה דוקא אז ישנו ענין המס"נ ביותר. ועד"ז הי' בימים ההם, בימי אחשוורוש, שבמשך כל השנה כולה עמדו בני"י בתנועה של מס"נ, ולא עלה להם מחשבת חוץ ח"ו (כמבואר בתו"א⁸¹), ומס"נ זו היתה אצל כל בני"י, אנשים נשים וטף, כמובא בהמאמר⁸² מ"ש במדרש⁸³ שאפילו תינוקות של בית רבן עמדו בתנועה של מס"נ. וענין זה נעשה ע"י מרדכי, כדאייתא במדרש⁸⁴ שהי' שקול בדורו כמשה בדורו (וכידוע שאתפשטותא דמשה בכל דרא⁸⁵), מה משה כו' אף מרדכי כן כו', שהשריש בהם ענין המס"נ (כמבואר בארוכה בהמאמר⁸⁶), ועי"ז נעשה ביטול הגזירה.

ז) וזהו וקבל היהודים את אשר החלו לעשות, שע"י המס"נ דפורים נעשה הגמר והקיום דמ"ת שאז רק החלו לעשות, דאף שענין המס"נ הוא בחי' אחר, בדוגמת המעמד ומצב דזמן הגלות שהוא בחי' אחר לגבי המעמד ומצב שהי' במ"ת, שאז פנים בפנים דיבר הוי' עמכם⁸⁷, וכמובא בהמאמר⁸⁸ שמוזה נעשה שם הוי' בכל אחד ואחד מישראל⁸⁹, מ"מ, כיון שכללות הענין דמ"ת הי' באופן של אתערותא דלעילא, הרי זה רק החלו לעשות, ודוקא בימי הפורים קיימו וקבלו היהודים, כיון שהי' זה ע"י עבודת המטה. וכמו בימים ההם כך גם בזמן הזה, שישנו ענין המס"נ מתוך הרחבה — ע"י מסירת הרצון, שעוסקים מתוך מסירה ונתינה בלימוד התורה וקיום המצוות, ובפרט בהנוגע לחינוך תינוקות של בית רבן (כמבואר בהמאמר), להעמיד דור ישרים מבורך, שעמהם נצא לקראת

79) ראה המשך תרס"ו ע' רמח ואילך. ע' רצה ואילך.

80) לשון הכתוב — בהעלותך יא, כא. וראה סה"מ תרפ"ט ע' 163. ס"ע 215 ואילך.

ד"ה וקבל היהודים תרפ"ז פ"ה (ע' קטו).

81) צז, א. צט, ב. קכ, ד.

82) פ"ג (סה"מ תרפ"ז שם ע' קיב).

83) אסת"ר פ"י, ד. מדרש אבא גוריון פ"ו.

84) אסת"ר פ"ו, ב.

85) תקר"ז תס"ט (קיב, א. קיד, א).

86) פ"ג. פט"ו (סה"מ שם ע' קיב. ע' קכה).

87) ואתחנן ה, ד.

88) פ"ב (סה"מ שם ס"ע קיא).

89) ראה לקו"ת ר"פ ראה.

משיח לומר ראו גידולים שגידלנו, ובאופן שהם הכירוהו תחילה⁹⁰, בדוגמת ימי צאתך מארץ מצרים⁹¹, וכמו"כ אראנו נפלאות⁹² בגאולה האחרונה, שתהי' באופן שאף אחד מישראל לא ישאר בגלות (כדברי רבינו נשיאינו⁹²), ומשם יצאו ברכוש גדול⁶, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בשמחה ובטוב לבב, בקרוב ממש.

92) ראה לקו"ש חי"א ע' 6 ואילך.

90) סוטה יא, ב. שמו"ר פ"א, יב.

91) מיכה ז, טו.